

ÜLO TEDRE JA „VANA KANNEL”

Õnneks on asju, mis ei aegu. Aegumate väärtuste hulka kuuluvad ka meie regivärsilised rahvalaulud. Nüüd, kui meie tänapäevane regilauluharrastus on leidnud esiletõstmist ja imetlust kogu filmi näol välismaalase silmade läbi („Regilaul”, režissöör Ulrike Koch), tundub asjakohane selle pärimusžanri arhiivides peituva alusmaterjali väärttrüki tutvustamine.

Juba rohkem kui kümme aastat tagasi ilmus Põhja-Eesti esinduslikku lauluala kajastav „Vana Kandle” VIII köide: Jõhvi ja Iisaku regilaulud (Tartu, 1999), mille toimetaja ja mitme saatesõna kirjutaja on tänavu veebruaris 85-aastaseks saav Ülo Tedre. Raamatu koostajad on Hilja Kokamägi, Ülo Tedre ja Edna Tuvi.

Ülo Tedre „Saatesõnas” on antud ülevaade „Vana Kandle” väljaandmisest alates juba esimese toimetuskolleegiumi moodustamisest 1963. aastal. On kirjutatud VIII köite koostamisprobleemidest ja tegijatest. Kõnealune 2362 rahvalauluteksti sisaldav 1286-leheküljeline teos paljude ülevaatepeatükidega, registrite, sõnastiku ja muude lisadega on arusaadavalt kollektiivne töö.

Väljaande koostamine algab vastava kihelkonna regilaulude väljaotsimisega meie ligi paarikümnest rahvaluulekogust ning tekstide kollatsioneerimisega, mis on kahtlemata ajamahukas töö. Tekstiosa koostamisel on kõige aeganõudvam, keerulisem, aga ühtlasi kõige huvitavam tööjark laulude tüpologiseerimine. Lausa põnevaks teeb selle regilaulutekstide lõputu varieerumine, tekstiosade (motiivide) liitumine ja põimimine, aina uute koosluste moodustumine. Eriti muidugi lüüriliste laulude puhul. Lüroepikas annab süžee laulule püsivama selgroo. Kuid ka lüürilistel lauludel on oma tunnusmotiiv, mis teeb

võimalikuks tüübi määramise. Haljala kihelkonna köite eessõnas on Eduard Laugaste tõdenud, et tüpologiseerimisel on palju abi olnud Ülo Tedre toimetatud neljaköitelisest antoloogiast „Eesti rahvalaulud” (1969–1974), kus toimetaja eestvedamisel üritati tüpoloogiliselt määratleda kogu meie regilaulu tekstimaterjal (välja jäi vaid väga eriilmeline setu lauluvara).

Jõhvi ja Iisaku laulude köites on laulutekstdid tüübistanud Hilja Kokamägi, lõplik viimistlemine (eriti pulmalaulude osas) on jäänud Ülo Tedre hooleks. Hilja Kokamäe tööks on olnud laulutekstide liigitus ja järjestus, ka on ta koostanud laulutekstide tüpoloogilised registrid.

Kuna tegu on väga esindusliku laulu-alaga, pole ehk liigne siinset laulumaterjali mõne sõnaga tutvustada. Mingis mõttes võime Põhja-Eesti regilaule pidada kõige stiilpuhtamateks, sest nad vastavad enim sellele mallile, nn statistilisele reeglistikule, mille Kaarle Krohn omal ajal soome ja karjala runodele ning enda ja mõnede eelkäijate tähelepanekutele toetudes esile tõi. Ilmselt on see ka üks põhjusi, miks Jakob Hurt kohe suurkogumist alustades sellesse kanti oma lootustandvamaid kogujaid suunas.

Jõhvi-Iisaku regivärsiline lüroepika on kahtlemata esinduslik, sisaldades tähelepanuväärsel hulgal terviklikke variante. Nii on häid variante müütilistest „Loomisest” ja eriti „Tähemõrsjast”, samuti paljudest teistest lauludest, mis väärivad sisusse süvenemist: „Laevapuu”, „Laevasõit”, „Ristitud mets”, „Arg kosilane”, „Lunastatav neiu”, „Tütarde tapja”, „Põlvist pödema”, „Mareta laps”, „Mehe tapja” jt. Neiu liiga varasest mehelepanekust, tema äralubamisest sugulaste poolt kõneleb dramaatiline „Müüdud neiu”. Samateemaline, aga

leebem „Piilun piimakambrist” tundub kohaliku arendusena ja on sellisena väga huvitav. Omaette temaatilise rühma moodustavad „Ehted katki” jt neu ehetest, nende puudumisest või nendega juhtunud õnnetustest kõnelevad laulutüübid. Sedalaadi õnnetustest jutustavad laulud kuuluvad vormilt omapäraste korduslaulude hulka.

„Kubjas ja teomees” kui hilistekkeline laul on endasse suhteliselt vabalt sulatanud osiseid teistest sisult sobivatest laulutüüpidest, üks stabiilsemaid liiteid on „Härjad murtud”. Samuti on hilistekkeline laulurühm nekruutilaulud, mis oma olemuselt on raskemeelsed, kujundikeelelt värvikad ja tabavad. Nekruutilaulude hulgas on lüürilisemaid ja eepilisemaid arendusi, kuid nii temaatilise kokkukuuluvuse kui ka motiivide suure liikuvuse tõttu on tavaks saanud nende koosetamine lüroepika rühmas. Kõige köitvam sõda ja nekruutieli käsitlevas teemarühmas on aga vana, arvatavalt eelmise aastatuhande algusest pärinev „Venna sõjalugu”, mille sõnastuse ilmekus ja täpsus on suutnud kogu selle pika aja hinge liigutada. Sõjaõudusi kirjeldatakse tagasivaatena, sõjamehe jutustusena, ning selgub väärtushinnangute ja elukäsituse muutumine. Sama suhtumine ilmneb ka laulutüübis „Mõök merest”, mis siinses laulumaterjalis on liitosana laulutüübis „Harja otsimine” ja jääb selle nimetuse varju. Küllap kumab sõjalaulude sõnaseadest läbi ka reaalne ajalooline taust, sest Virumaa, eriti selle idapoolne osa, on olnud sajandeid Eestimaal peetud suurte sõdade tallermaa. Konkreetseid sõdu laulutekstides küll ei nimetata.

Legendilaule esineb rohkem Setumaal, kesketena Jeesus ja Maarja. Põhja-Eestist on legende vähe kirja pandud, käesolevas kogumikus on suurema variantide hulgaga esindatud „Ori taevas”. Selles, nagu vanas lüroepikas üldse, on oluline seisukohavõtt eetika vallas, tõe ja õiguse küsimus.

Väljaande esinduslikust lüroepikast on paljud täiuslikud tekstid Mihkel Ostrovi ja Oskar Kalda üleskirjutused, kes noorte üliõpilastena kohe 1888. aastal Jakob Hurda innustavale üleskutsesele reageerisid ja kogumistööle asusid. Materjali sirvides on hästi näha, et hiljem kirja pandud tekstid on pahatihti kas lühemaks kulunud, lünklikud või teemaga vähesobivate liidetega.

L ü ü r i k a alla, nagu tavaks, on paigutatud ka temaatilis-funktsionaalsed laulurühmad: pulmalaulud, kalendritähtpäevade laulud, loitsud, laste hällitused ja mängitused, loodushäälendid. Kõik ei olnud lauldavadi, kuid on mingil määral poetiliselt töödeldud, omavad regivärsijooni ning suurtes joontes võttes käibisid samaaegselt regilauludega. Ka mingi tööga seotud lauludest on mõnedki loitsulaadsed, eraldi rõhutatud on seda vaid rühma „Koduste tööde laulud ja loitsud” puhul („Kokku, koorekene”, „Kee, pada” jt). Loitsulikku on ka alarühmas „Laulud loodusest”. Samas võiks mõned nn looduselauludest kuuluda hoopis töölaulude (nt „Veere, päev, õhtule”, „Kägu kukub karjasele” jt) või lastelaulude („Hunt ja kits” jt) hulka. Üldistavalt võib ehk öelda, et ilmastikust, aastaaegadest ja loodusnähtustest kõnelevatest lauludest võiksid mõned liigitada töölaulude hulka, lindudest ja loomadest kõnelevatest lauludest mõned aga lastelaulude hulka. Rõhk ongi enamasti inimsuhetel, kuid ühtlasi peegeldub siin inimese ja looduse kokkukuuluvus.

Väljaandes on arvukalt esindatud orjuslaulude rühm, samuti on tüübi- ja variandirohke küla sotsiaalseid suhteid (rikas ja vaene, pererahvas ja sularahvas) ja küla argipäeva kajastavate laulude rühm. Viimases on juba palju puhtlüürist, kaunilt sõnastatud ja hingepuudutavat. Aga ei puudu ka satiiriline, lausa sarkastiline toon. Liigutavate vaeslapselaalude hulgas on suurearvuliselt esindatud supertüüp „Ema

haul” – 10 varianti, millest üle Eesti on ca 1000 üleskirjutust. Siinses vaeslapselaulude rühmas näib supertüübina hoopis „Oma ema ja võorasema ootavad koju” – 20 varianti. Neis tekstides on palju motiivide segunemist, põimumist, liitumist, ja paistab, et neid võinuks paigutada ka kahte eri tüüpi, ühes ootavad töölt tulijat koju ema ja emale vastandatud võorasema, teises aga peremees või perenaine ning lisandub hoopis valesüüdistuse motiiv (süüdistus pererahva vara ja toidu omastamises). Omamoodi huvitav, samuti suure levikuga (16 varianti) on laulutüüp „Imelik maja”: põlatud laps ehitab imepärase maja, mida möödakäijad imetlevad. See on selline muinasjututeema, kus halvakspeetust, viimasest saab parim, esimene.

Laulust ja laulikust kõnelev teemarihm on suures osas laulik-neiu eneseülistus – võluv oma uhkes eneseteadlikkuses. Tundetoonilt sellele lähedastes kiigelaules on märgata ka tavandilist alust („Kiik kiunub kindaid” jt). Palju liigutatavat on lapsepõlve ja koduga seotud laules, aga samas ka õpetlikku ja hoiatavat – elutarkust ja eetilisi norme anti põlvest põlve edasi poeetilise sõna abil.

Teadaolevalt on murelaules eriti kaunist sõnastust, hingeminevaid kujutluspilte, neisse kätketud kurbus küünib valu ja meeleheiteni. Need puhtlühilised laulutekstid esindavad regivärsilist kõrgluulet.

Pulmalaule on käesolevas köites sadakond tüüpi, ja nagu ikka saadavad need kombestiku igat etappi. Oma osa on taas õpetamisel ja hoiatamisel. Muude kindla funktsiooniga tavandilaulude hulgast tõuseb üleskirjutuste rohkusega esile kalendritähtpäevaline „Mardilaul” 53 variandiga, millest vähemalt sisselaskmist paluvad motiivid on lauldavad tänapäevalgi. Siiani populaarsed on ka mõned muud funktsionaalsed laulutüübid, nagu lastemängitused: „Tee

kakku!” (siin 41 varianti), „Sõit-sõit sõtsele!” (27), „Sõit-sõit linna!” (10). Lastele suunatud ja tänaseni käibiva hulka võib lugeda ka loitsu „Varesele valu!” (siin 51 varianti). Koolinoortest kirjapanijate puhul võib variandirohkus kajastada üksteiselt mahakirjutamist, aga küllap kajastab variandirohkus ka laulu laialdast levimist ja pikemaegset aktiivset käibimist.

Tüpologiseerimisel võib tekkida küsimusi, kui paarimotiivilises laulus on mõlemad motiivid võrdse kaaluga. Probleeme tekitavad ka mõned kontaminatsioonid, näiteks laulutüübi 396 „Laulan mered maaks” 2. variant, kus 17 esimest värssi kuuluvad sellesse laulutüüpi, 33 järgmist värssi moodustavad sisult hoopis kaalukama laisast naisest kõneleva motiivi (laulutüüp „Põlvist põdema”). Arusaadavalt tuleb nii suures tekstikogus ette üksikuid tekste, mille puhul võib kahelda, kas olnuks õigem paigutada nad mõnda teise laulutüüpi ja/või teemarihma, ka võib samast laulust olla eepilisemaid ja lühilühilisi arendusi. Sellised tüpoloogilises mõttes mitmeti lahendatavad juhtumid osutavad selle töö keerukusele.

Kuigi Jõhvi-Iisaku regilaulude köites on märgatavalt kümne ja enama variandiga laulutüüpe, on köite 795 laulutüübi valdavast enamusest siiski vaid 1–2 varianti. Kuna tegu on aastakümneid kogujate tähelepanu all olnud laulualaga, kus pole eriti suuri kogumistöö puudujääke, võib kindlamini rääkida regilaulu soositud teemadest: pereelu alates lapsepõlvest ja lõpetades lesepõlvega (erilise tähelepanu all on noorus, noorte suhtlus ja abielu), aga ka ühiskondlikud suhted.

Nüüd kogumiku saatematerjalidest. Arusaadavalt on heal professionaalsel tasemel Mari Musta kirjutatud ülevaateartikkel „Jõhvi ja Iisaku murrak”, kus saab mõningast kajastust ka spetsiifiline regilaulukeel, kuna murdenäited on võetud siinsetest laulutekstidest.

See paikkond on läbi aegade olnud sõdadest räsitud ja peaaegu inimtüh- jaks jäänud. Enn Tarveli erudeeritud kirjutus annab üksikasjaliku ja hea üle- vaate Iisaku ja Jõhvi kihelkonna aja- ja arenguloost. Tegu on elava jutustusega, mida ilmestavad tsitaadid ja refereerin- gud vanadest ürikutest ja dokumenti- dest, kokkuvõtlikud tabelid jms.

Ülo Tedre on kirjutanud ülevaatear- tikli „Rahvalaulude kogumisest Jõhvis ja Iisakus”. Jakob Hurda 1888. aasta üleskutse vallandas rahvaluule suur- kogumise, kuid juba varem oli ta kogu- mist organiseerinud Eesti Kirjameeste Seltsi egiidi all. Ülo Tedre ülevaatest selgub huvitav asjaolu, et kogumistöö kohalike korrespondentide abil Jõhvis ja Iisakus ei olnud eriti tulemusrikas, ilma üliõpilastest stipendiaatideta ol- nuks see sootuks kehv. Filoloogiatu- deng Oskar Kallas ja meditsiinitudeng Mihkel Ostrov panid Jõhvi-Iisaku alalt kirja 549 rahvalaulu, mis on kaugelt kõige suurem korjandus sealt. Ja laie- malt mõeldes – kui polnuks Jakob Hurda alustatud kogumist XIX sajandi lõpus, poleks meil regivärsilisest rah- valaulust (v.a ehk Setu omast) suurt midagi rääkida. Muidugi lisas oma osa pea samaaegne Matthias Johann Eiseni algatatud kogumistöö ja uue sajandiga alanud Oskar Kalda regilauluviisidele suunatud kogumistöö. Aga Oskar Kal- las kurtis juba oma 1888. aasta kogu- mispäevikus, et regilaulu tõrjub hoog- salt välja uuem laulutava ning noored suhtuvad vanamoodi lauludesse üleole- valt. Kogumine jätkus ka iseseisvunud Eestis ega olnudki päris tulemusetu, seda enam, et siis tegid seda peamiselt erialainimesed eesotsas 1927. aastal asutatud Eesti Rahvaluule Arhiivi töö- tajatega. Hiljem, 1950. aastate teisest poolest alates kogusid Kirde-Eestis rahvaluulet peamiselt tollase Keele ja Kirjanduse Instituudi töötajad, ja veel 1970. aastatel oli võimalik mõni regi- laul kirja panna. Siis jäädvustati lau-

lud magnetofonilindile. Nii läks Hurda algatatud kogumistöö algusest arvata veel sadakond aastat, et rääkida regi- laulu lõplikust hääbumisest. Ülo Tedre kirjutab sellest kõigest süsteemselt ja detailselt.

Ülo Tedre kirjutatud on samuti väl- jaande sisu, s.t kohalikku regilauluvara ning selle loojaid ja edasikandjaid käsit- lev peatükk „Jõhvi-Iisaku regilaulud ja laulikud”. Ta alustab regilaulu vormi, kujunemise ja levikuteede tutvustami- sega. Leidub ka vihje regilaulutekstide redigeerimisel tekkivatele raskustele. Materjali ülevaade kinnitab, et lüroee- pikat on sellelt laulualalt registreeritud suhteliselt palju. Samuti on kirja pan- dud palju pulmalaulu (üle saja tüübi), ka kosja- ja armastuslaule. Töölaulu- de rohkust seostab Ülo Tedre sellega, et tegu on vana põllundusliku alaga. Ka märgib ta, et Jõhvis on olnud palju meeslaulikuid, aga regilaulurepertuaa- ris on ikka valitsev naisteema. Siinko- hal tahaks lisada, et ka kõrvalasuvas Lüganuse kihelkonnas on olnud palju meeslauljaid. Kas see on paikkondlik eripära? Ehk oleme liiale läinud re- gilaulu „naiselikkuse” rõhutamisega? Meie teadmisse ulatunud suured lauli- kud on tõesti valdavalt naised, naiste igapäevaelus oli ju rohkem laulmiseks sobivaid olukordi. Samal ajal on olemas ka meeste tööde laulud, teomehe lau- lud, õlle- ja viinapruukimise, kõrtsis- käimise ja tubakasuitsetamise laulud, on noormeeste kaasaigatsuse ja -valimi- se laulud, abielumehe laulud jne. Puhas meesteteema on nekrutilaulud, millest paljud on tundetoonilt lähedased nuk- rameelsetele murelauludele. Tundub küll, et laulude kunagiste loojate hulgas on meeste osakaal päris suur olnud.

Ülo Tedre piiritleb ka mõistet *laulik*. Ta leiab, et tuleb teha selgelt vahet *lau- liku* ja lihtsalt *lauluoskaja* vahel, ning juhib taas tähelepanu meeslaulikute suurele hulgale. Huvipakkuvad on tä- helepanekud laulikute perekondadest

ja suguvõsades. Ka annab Ülo Tedre hea ülevaate laulude seostest kombestikuga (kalendritähtpäevad, pulmad jms).

Peatüki „Jõhvi ja Iisaku regiviisid” on kirjutanud Edna Tuvi. Teadagi on viiside ülestähendusi tunduvalt vähem kui sõnade omi, sest viisi kirjapanija vajab spetsiaalset ettevalmistust. Siiski on üksikuid viise registreeritud juba XIX sajandist. Teadlikult organiseeris viiside noodistamist Oskar Kallas Eesti Üliõpilaste Seltsi egiidi all XX sajandi algusest Esimese maailmasõjani, mil see arusaadavatel põhjustel soikus. Tal õnnestus kaasa haarata Peterburi konservatooriumi eestlastest üliõpilasi, kogu heliloojaid jpt. Oskar Kallas pani aluse tööle, mida hilisemal kogumisel on jätkatud. 1950. aastate lõpust on kasutatud küll juba magnetofone, kuid siis polnud enam suurt midagi registreerida. Edna Tuvi annab ülevaate vanade noodistuste redigeerimispõhimõtetest, samuti toob esile helikandjatelt tehtud noodistamise põhimõtted. Oluine ja hindamisväärtus on viiside tüpoloogias. Selle aluseks on Ingrid Rüütli ja Koit Haugase väljatöötatud meetod, mis võimaldab arvuti abil tuvastada meloodiatüüpe ja selgitada nende vahelisi seoseid.

Kõnealusel köites äratav suurt huvi kommentaarium (lk 1065–1137), mida kõigis „Vana Kandle” köidetes pole. See koosneb viiest osast: tähisega A on esitatud kõik teated, mis on noteeritud seoses vastava tekstiga; B all on toodud iga lauluvariandi redigeerimisparandused; C all on tekstoloogilised märkused, sh teksti varasemad trükis avaldamised; D all on esitatud tähelepanekud laulutüübi funktsioonist, seostest teiste lauludega jms; E all on märkused viiside kohta. Viimased on teinud Edna Tuvi; eelnevad, laulutekste puudutavad kommentaarid on koostanud Ülo Tedre, arvestades sealjuures ka Hilja Kokamäe tähelepanekuid. Kommentaariumi

näol on tegu aukartust äratavalt üksikasjaliku täppistööga.

Kõige tömahukam oli kindlasti kommentaaride B-osa kokkupanemine, s.t tekstide redigeerimisega seotud märkmed. Otseselt kirjavigu on vanemates üleskirjutustes päris palju, sest mõnigi koguja oli vähese kirjaoskusega. Käekiri on sageli raskestiloetav, valesi tõlgendamist võib juhtuda ka teksti kopeerimisel. Silmanähtavate õigekirjavigade parandamine ei ole raske, keerulisem on murdeliste joontega. On ju murdekeel sama variandirohke nagu regilaul isegi. Eriti hädas on rahvalaulekogu, kellel endal on teine murdekeel. Kuid raskusi on ka redigeerijal: kui kaugele on parandamisel-muutmisel üldse mõttekas minna? Kui „puhas” on olnud lauliku enda murdekeel, millised vead on tulnud üleskirjutaja küündimatusest jms? Vanade regilaulukirjapanekute redigeerimine nõuab mõnigi kord leidlikkust, et eksitavalt kirjapandust ära tunda, mida on öelda tahtud. Lausreegleid redigeerimiseks pole, on ainult üldised suunised. Nii leidub ikka vaieldavat ja tekib küsimusi. Õnneks on hoolega tehtud kommentaaride B-osa abil kõik kontrollitav ja originaalkirjapanek taastatav, mis kinnitab selle töö vajalikkust ja tegija teadusmehelikku korrektsust.

70-leheküljeline kommentaarium on tohutult informatsioonirikas. Selle järgmistest osadest võib saada mitmekülgeid teadmisi mitte ainult üksikute regilaulutüüpide, vaid üldse regilaulutraditsiooni kohta. Saame teada laulude varasemad trükised, saame teada dubletid. Saame üht-teist teada laulude esitamisolukordadest ja laulu(oskuse) omandamisest. Saame palju teada motiivide ja terviktekstide liitumisest, sobivatest ja sobimatutest liidetest. On vihjeid ka laulu sisu paremaks mõistmiseks või stiililiste erisuste tajumiseks (näiteks kui laulutekstis esineb uuema rahvalaulu elemente või kirjanduslikke

mõjutusi). Sama sisukad on ka märkmed viiside osas. Suur enamik sellest informatsioonitulvast põhineb väljaande koostajate teadmistel, vähesel määral on kogujate märkmeid.

Kommentaarijärele järgneb murdeliste ja vähetuntud sõnade sõnastik. Sõnastikul on sissejuhatus, mis abistab kasutajat ja kust selgub ka regilaulu üleskirjutiste keelevigade tekkepõhjus. Vihjatud on ka nii lauljate kui ka kogujate individuaalsetele keelelistele nüanssidele. Ära on märgitud sõna-seletuste allikad: murdesõnastikud ja -sõnakogud, etnograafilised sõnastikud, varasemad sõnastikuga varustatud regilauluväljaanded. Allikarohkus näitab töö põhjalikkust, kuid juba ette on öeldud, et kõike pole siiski suudetud seletada. Ühtlustamise mõttes on kirjakeeles *h*-algusega sõnad sõnastikus esitatud *h* all, kuigi murdes *h* üldjuhul puudub ning originaalkirjapanekutes on *h* esinemas ebaühtlane.

Väga asjakohane on kogujate register, kus on lisaks põhilistele isikuandmetele muudki eluloolist ja pilt isikust muutub elavamaks. Sama kehtib ka lauljate ja laulikute loendi puhul. Arvatavalt sama isiku erinevad nimekujud on kokku viidud, kui muud andmed (sünniaeg, elukoht) seda toetavad. Erinevaid nimekujusid esineb märgatavalt palju, sest enamasti on nimed pandud kirja kiiruga ja kuulmise järgi.

Ainulaadne ja väga informatiivne on „Jõhvi ja Iisaku külade loend”, mille koostamisel on kaasa aidanud Virma Murel. Loend on antud kihelkonniti, lisaks küladele on ära toodud ka muud territoriaalsed üksused (linn, alev, mõis jne), iga asustusüksuse juures on loetletud sealt pärinevad lauluvariandid. Aastakümnete jooksul on nende kihelkondade administratiivses korrastuses toimunud mitmeid muutusi, mistõttu ülevaatliku loendi koostamine on kahtlemata olnud keeruline, aga väga tänuväärne töö.

Viisitüüpide loend on esitatud tabeli kujul (esimeses lahtris viisiridade arv ja viisirühma järjekorranumber, teises vastava viisitüübi meloodiamudel, kolmandas viisitüüpi kuuluvate viiside marginaalinumbriid) ning on seetõttu hästi ülevaatlik.

Järgnev, tüübinimede võrdlev register on kujunenud üheks „Vana Kandle” seeria vältimatuks lisaosaks. Võrdlemise aluseks olev laulutüüpide nimistu ei ole korrastatud alfabeetiliselt, vaid on esitatud teoses esinemise järjekorras ning on niimoodi kergesti kasutatav. Võrreldud on kõigi varasemate teaduslike regivärsiväljaannetega. Võrdlemisel on lähtutud eeskätt tekstide vastavusest (n-õ samast laulutüübist), mitte tüübinimetuse identsusest. Erinevused tüübinimedes on registris esile toodud. Asjasse pühendamatu võib-olla ei hoo ma, kui töömahukas on selline võrdlemine juba võrdlusmaterjali suure hulga tõttu.

Laulutüüpide liigilis-tüpoloogiline register on mõnes mõttes täiendus sisukorrale, kuna toob esile ka iga laulutüübi variantide arvu. Oluline on, et sellest registrist saame teada laulutekstide liitosad. Viimase lisana on esitatud laulutüüpide alfabeetiline register. Siit leiame teksti kergesti tüübinimetuse järgi ning ühtlasi lisandub veel informatsiooni laulumotiivide liitumiste kohta.

Niisiis on kolm viimast registrit väga olulised regilaulu tüpologia osas, aidade kaasa selle täiustumisele. Tüpoloogiline määratlemine on paratamatult aluseks nii regilaulu teaduslikul uurimisel kui ka publitseerimisel. Ja laiemas plaanis on see vajalik alus iga sugusele regilauluga seotud tegevusele, ka kunstilisele. Mida me siis ikkagi esitame, kui me ei tunne laulu olemust ega tema seoseid muu regivärsimaterjaliga, ei tea tema kasutusfääri, algset funktsiooni, ei hoo ma sügavamalt sisu ega mõista kõiki sõnugi.

Võib niisiis öelda, et „Vana Kandle” iga köide on ka õpik ja lugemik, annab baasteadmised meie suurest rahvuslikust rikkusest – regilaulust. Aga enne kõike on „Vana Kandle” iga köide oma klassifitseeritud ja tüpologiseeritud tekstikorpuse ja süvauuringuid edastavate lisadega väärtuslik rahvusteaduslik panus meie kultuurilukku. Hea näide siinkohal on eeskujulikult koostatud Jõhvi–Iisaku köide.

Selles on suur osa Ülo Tedrel, kes oma paljude kirjutiste ja sõnavõttudega on avalikkusele tuntud „Vana Kandle” seeria kindlameelse eestseisjana.

Jõudu talle edaspidigi ja palju õnne sünnipäevaks!

RUTH MIROV